

EL CATALÀ A MALLORCA: ENTRE EL NEGUIT I L'ESPERANÇA

GABRIEL BIBILONI

La tasca que m'ha tocat en aquest congrés que la Societat Arqueològica Lul·liana ha tingut l'encert d'organitzar, a més de l'amabilitat de convidar-m'hi, és, segons com es miri, la més fàcil i, segons com es miri, la més ingrata. La més fàcil, perquè el meu encàrrec és descriure objectivament la realitat de la situació de la llengua catalana a Mallorca tal com és, i això dic que és fàcil si ho comparam amb l'arduitat de la comesa assignada a altres col·legues de descriure la manera de treure aquesta llengua del fangal on es troba ficada. Però és també la més ingrata, perquè al públic assistent a aquest tipus de reunions científico-patriòtiques no li agrada sentir les coses que diré, ni m'agrada a mi, que prou que donaria qualsevol cosa per poder dir tot el contrari, suposant que, a més a més, n'estigués convençut. Per tant, si no gaudiu amb les coses que diré, us prec que no us enfadeu amb mi, que no tinc cap culpa de res, sinó que, en tot cas, enfadau-vos amb altres persones que avui no són aquí —vosaltres ja deveu saber qui són—, que potser sí que en tenen alguna responsabilitat.

L'any 1979, un grup de joves professors de la Universitat Autònoma de Barcelona provocaren un petit escàndol en afirmar que la situació de la llengua catalana al Principat era pitjor en aquell moment que en la plenitud de la dictadura franquista. Em refereixo al document conegut com a *manifest dels Marges*. Esper no escandalitzar ara ningú si començo la meua exposició amb una afirmació semblant: en aquests moments a Mallorca el procés de substitució del català per l'espanyol és molt més ràpid i eficaç que en qualsevol època anterior. Les resistències a admetre aquesta afirmació són abundants entre els defensors de la causa de la llengua i recolzen damunt una manca de visió globalitzadora de la realitat lingüística, o, si voleu, damunt el fet de posar l'atenció massa exclusivament damunt aspectes positius, com poden ser la introducció del català en alguns àmbits formals, i no tenir en compte o no valorar degudament allò que és decisiu per a la marxa en un o altre sentit de la dinàmica de les llengües, com són les transformacions demolingüístiques, lligades íntimament als canvis en les normes d'ús dominants.

Convé en tota exposició sobre la situació de la llengua fer una deguda valoració dels guanys assolits i els avanços realitzats. No m'hi detindré, però excessivament. Primer, perquè altres ja ho faran sobradament, i, segon, perquè el que han de fer els metges no és cercar allò que funciona bé del cos, sinó allò que funciona malament.

Alguns han dit que tenim un marc legal favorable a la normalització del català altres, un marc totalment oposat a aquesta. Objectivament cal reconèixer que l'actual marc jurídic-lingüístic és un punt de partida que estableix les bases d'una desigualtat bàsica entre les llengües de l'estat, desigualtat que es manifesta, per exemple, en la diferència que s'estableix pel que respecta als drets i deures dels ciutadans de saber i d'usar una i altra llengua. En tot cas, apuntant cap a una valoració positiva, el que es pot dir és que el marc legal establert amb la transformació de la dictadura el que fa és simplement suprimir

obstacles legals per a la normalització i carregar gran part del pes d'aquesta damunt la política lingüística que els governants en cada moment i en cada lloc estiguin disposats a dur a terme. És per això que, tot partint d'un estatus jurídic idèntic en el que és essencial, es poden observar resultats significativament divergents, almenys en alguns àmbits específics, si comparam el Principat, les illes i el País Valencià. La política lingüística ha estat diferent al Principat i a les Balears, o, més ben dit, al Principat hi ha hagut una certa política lingüística en pro del català i a les illes aquesta és encara per concebre.

En qualsevol cas, cal destacar un aspecte positiu del marc jurídic, pel que fa a les illes Balears: l'adopció del nom unitari de la llengua, cosa que genera automàticament un procés social de normalització i naturalització d'aquest nom, necessari per a la normalització del català. En aquest sentit sí que s'ha avançat molt en els darrers anys: de ser un nom tabú utilitzat en cenacles d'escriptors i organitzacions patriòtiques catacumbiques s'ha passat a una utilització normal en els mitjans de comunicació, en els consells escolars, a les assemblees de pares d'alumnes i, fins i tot, a les xerrades de cafè de molts de joves. I, tot i que la denominació *mallorquí* té encara unes freqüències d'utilització més elevades que la de *català*, la marxa del procés i la distribució sociològica i contextual de les dues denominacions ens permeten no dubtar que en poc temps s'arribarà a una situació de normalitat onomàstica que acabarà definitivament amb les estratègies substitutòries basades en el secessionisme o gonellisme, que, hores d'ara, ja són francament residuals.

Durant la darrera dècada el català ha aconseguit ocupar una petita parcel·la en l'oferta de mitjans de comunicació de masses a Mallorca: un diari, dos canals de televisió seriosos, un de més distant, però parcialment en català, quatre emissores de ràdio de la Generalitat de Catalunya, i algunes estones en el dial de la radiodifusió, a més d'un caramull de publicacions, ràdios i televisions locals, entre aquestes darreres dos canalets que es passegen per tota l'illa amb pijama i sabatilles. Una petita oferta en català en el conjunt d'un gran espai mediàtic dominat completament per l'espanyol. I encara hem d'observar que cal diferenciar entre oferta de mitjans de comunicació en català i consum de mitjans de comunicació en català. Si l'oferta en espanyol és majoritària, el consum en aquesta llengua encara ho és molt més. Lamentablement no hi ha hagut una política de mitjans de comunicació per part del govern autònom, política que ja se sap que suposa un gran desemborsament de diners, però que bé podria passar per una col·laboració amb la Generalitat de Catalunya, que permetria disposar d'una infraestructura mediàtica amb recursos compartits i més racionalitzats. Amb tot, consider que l'existència de la televisió en català, especialment els dos canals de la Televisió de Catalunya, és un dels fets més rellevants pel que fa a dinàmica sociolingüística d'aquests darrers temps, tant pel que representa de dignificació de la llengua com pel que significa d'increment de la intercomunicació, encara que sigui unilateral, entre les diverses parts de la nostra comunitat nacional. La televisió és avui dia el més poderós instrument de manipulació i conformació de les conductes i les mentalitats de la gent. És bo, doncs, poder disposar de dos canals en llengua pròpia que contrarestin, encara que sigui en una mesura discreta, l'acció deculturadora que puguin fer els altres canals.

El català també ha aconseguit una parcel·la a l'administració, si bé una parcel·la encara testimonial. Si consideram l'administració en conjunt, la de l'estat, l'autonòmica, la municipal, la civil, la militar, la de justícia, etc., l'ús del català ocupa un espai mínim i circumscrit a l'àmbit autonòmic –i encara– i municipal. És completament nul en algunes àrees administratives, com la de la justícia, i en general a tota l'administració de l'estat.

Curiós estat aquest, que considera que la defensa de les llengües dels seus ciutadans, excepte una, és cosa de comunitats autònomes, però no ho pot ser la recaptació dels impostos.

S'ha introduït l'estudi del català com una assignatura en el sistema educatiu en general i s'ha demostrat amb escreix que això per si sol no constitueix cap factor de normalització lingüística, ni atura el procés de substitució, ni altera els hàbits sociolingüístics dels estudiants: l'assignaturització del català és vista pels alumnes com a més feina a fer i, examinant la qualitat de llengua dels exàmens de selectivitat, es pot dir que tampoc no s'ha assolit en absolut l'objectiu proclamat en la llei de normalització lingüística, és a dir que tots els estudiants, en acabar l'escolaritat obligatòria, tinguin un domini suficient de la llengua catalana. S'ha aconseguit –o, més ben dit, una part dels ensenyants han aconseguit, amb esforç i sacrifici intensos– catalanitzar una part del sistema educatiu de les Balears, una part de dimensions modestes i clarament minoritària davant la major part d'ensenyament espanyol i espanyolitzador. Ara: aquí sí que cal dir i remarcar que les poques escoles completament catalanes, on els infants viuen l'ensenyament en la llengua del país des del principi fins al final, sí que constitueixen un factor decisiu de normalització lingüística. Una escola catalana al cent per cent és un petit món en el si del qual es genera la dinàmica de la normalització: la bilingüització dels infants de famílies hispanoparlants i la norma d'emprar el català com a llengua de relació entre infants de llengua familiar catalana i els de llengua familiar espanyola. Tot això, òbviament, en lluita dinàmica, amb les normes exteriors que van just en sentit contrari.

L'assignaturització del català, la seva introducció en alguns centres com a llengua vehicular, una mica d'ús del català en la burocràcia i una certa presència d'aquell en els mitjans de comunicació, especialment a la televisió, han produït bàsicament dos efectes: per una banda s'ha produït un augment de les competències lingüístiques de la població; és a dir una major comprensió de la llengua per part d'aquells que no la parlen –avui dia es pot dir que la comprensió oral i escrita és generalitzada– i un petit augment de la competència en l'escriptura, especialment entre la població en edat escolar. Val a dir que els joves que habitualment no parlen català tenen una competència productiva potencial que els situa en condicions de parlar-lo en el cas hipotètic que la pressió ambiental fos suficient per produir aquest comportament. I, per una altra banda, s'ha produït un augment del prestigi del català, que ja no és vist com un dialecte casolà, tot i que aquest prestigi encara es troba molt lluny del que té la llengua dominant.

La qüestió, però és que ni una cosa ni l'altra –ni l'augment de les competències lingüístiques ni el major prestigi de la llengua– no aconsegueixen de cap manera ara com ara de trencar les pautes de comportament lingüístic tradicionals en la nostra societat, les quals fan que continuï incòmode l'ordre lingüístic establert i la dinàmica lingüística iniciada, ni aconsegueixen frenar o invertir els canvis demolingüístics iniciats fa quatre o cinc dècades. Analitzem aquests aspectes en detall.

Diverses recerques realitzades en els darrers anys ens donen eloqüent informació sobre les transformacions que s'estan produint a la societat mallorquina pel que fa al seu perfil sociolingüístic: esmentem l'enquesta realitzada el 1986 per un equip universitari per encàrrec del Consell Insular de Mallorca, l'enquesta sociolingüística als Països Catalans efectuada pocs anys més tard per un equip interuniversitari sota els auspicis de l'Institut d'Estudis Avançats, una altra enquesta enfocada cap a la població escolar de Mallorca realitzada per Antoni Artigues i qui us parla, amb la col·laboració dels nostres alumnes, i finalment la tesi doctoral de Joan Melià, que ha estudiat el comportament lingüístic dels

estudiants mallorquins d'ensenyament secundari. Així i tot, encara que les dades que ens forneixen aquestes investigacions són molt abundants, m'abstindré d'apallissar-vos amb una pluja de xifres i em limitaré a comentar les més bàsiques.

De totes aquestes fonts es desprèn que a la Mallorca actual hi ha dos contrastos profunds: el contrast entre Palma i la part forana i el contrast entre els adults i les generacions joves. Mentre els pobles en general representen la preservació de la identitat lingüística i de les condicions sociològiques que permeten això que s'ha dit viure en català, Palma i el seu cinyell d'urbanitzacions dormitori representen un cas d'hispanització ràpida i de desintegració de la comunitat lingüística. Recordem que alguns entesos sostenen la teoria que allò que s'esdevé a les grans ciutats acabarà esdevenint-se a la resta del territori; teoria que com a mínim mereix un prudent respecte. El contrast entre les generacions adultes i les joves és manifest. En començar la dècada dels noranta, entre la població major de 18 anys les persones que tenen el català com a llengua primera o principal representen una xifra que va al voltant del 70 per cent, xifra que es redueix al 50 per cent entre els infants i adolescents. Hi ha ni més ni menys que una baixada de 20 punts. Un fet important a destacar —en aquest punt i en molts d'altres— és la gran diferència que s'observa entre Palma i els pobles, sobretot pel que respecta a les característiques lingüístiques dels joves: entre els qui resideixen a Palma només el 34.7 per cent declara tenir el català com a llengua primera, mentre que als pobles són el 80.5 per cent.¹ Repetim, però, que globalment a Mallorca la meitat dels joves i adolescents tenen l'espanyol com a llengua primera, independentment de la seva competència en català. Insistim que parlem de catalanoparlants de llengua primera o principal, característica que només es pot conèixer a partir de la declaració d'identitat lingüística que fa cadascú: un altre concepte és el percentatge d'individus que parlen efectivament català, independentment de quina sigui la seva primera llengua, quan són interpellats en català: les enquestes ens diuen que entre els adults n'hi ha un 75 per cent² i entre els infants i adolescents un 56 per cent,³ xifra aquesta darrera que caldria actualitzar.

Què ha passat? Quina és la causa d'aquestes transformacions sociolingüístiques? Tots els treballs referits assenyalen d'altra banda que la immensa majoria de matrimonis autòctons han transmès fins ara la llengua catalana als fills, i, a diferència d'altres àrees catalanes, no s'ha produït aquí la deserció lingüística familiar massiva. Com ja hem dit moltes vegades, la immigració i els matrimonis mixtos han estat i són un motor fonamental de canvi lingüístic. Prop de la meitat (45.1) dels joves i adolescents residents a Mallorca tenen com a mínim un progenitor nascut fora de l'àrea catalana (24.7 per cent, un progenitor; 20,4 per cent, tots dos).⁴ Com se sap, un tret bàsic de l'ordre establert és que la interacció entre les dues comunitats lingüístiques es fa sempre en espanyol. És automàtic, doncs, que la llengua familiar dels matrimonis mixtos, és generalment l'espanyol; amb la qual cosa els fills d'aquests matrimonis solen ser ciutadans que tenen per llengua primera l'espanyol i que, de fet, no es diferencien pràcticament gens en el seu comportament lingüístic dels fills de parelles en què tots dos són immigrants. En resum, avui a Mallorca, es produeix en general la identificació entre llengua primera i llengua de l'entorn familiar: són de llengua primera catalana la major part dels adults nascuts als Països Catalans i els fills de matrimonis formats pels anteriors; són normalment de llengua primera espanyola

¹ Tesi doctoral de Joan Melià.

² Enquesta sociolingüística a la població de Mallorca. Universitat de les Illes Balears. 1986.

³ Enquesta sociolingüística a la població escolar de Mallorca, per A. ARTIGUES i G. BIBILONI, 1988.

⁴ Continuïu acudint a Melià.

els nascuts fora dels Països Catalans i els fills dels matrimonis on un dels membres com a mínim és d'aqueix col·lectiu.

Ara bé el fet que una persona sigui de llengua primera espanyola no implica que no pugui parlar català en determinades circumstàncies. De la mateixa manera que una persona de llengua primera catalana pot molt bé fer un ús majoritari de l'espanyol segons quin sigui el seu entorn vital. Una descripció de la situació sociolingüística global haurà d'analitzar amb tot interès, a més de la distribució dels dos grups de llengua principal, el comportament lingüístic de cada un d'ells i les normes socials que regeixen la tria de llengua en cada una de les diverses situacions d'interacció.

A l'enquesta del 86 es constata i comprova que el 75 per cent de la població parla en català quan són interpel·lats en aquesta llengua, mentre que un 70 per cent es declara de llengua primera catalana (una diferència de 5 punts). Les mateixes dades es repeteixen a l'enquesta efectuada una mica posteriorment per l'Institut d'Estudis Avançats. A l'enquesta escolar del 88 (Artigues/Bibiloni) es constata i comprova que parlen en català quan hi són interpel·lats el 56.6 per cent de la mostra, mentre que es declaren de llengua primera catalana, com hem dit, la meitat dels entrevistats. Deducció immediata: el gran augment dels individus de llengua primera espanyola no va paral·lel, o no té una traducció paral·lela, a l'augment dels individus d'aquest grup bilingüitzats.

Els canvis que s'estan produint són d'una importància extraordinària. D'una societat formada per una majoria de catalanoparlants ben identificats amb la llengua que els cohesiona com a grup i una minoria d'hispanoparlants monolingües amb nul·la competència en català, anam cap a una societat on les dues comunitats tendeixen a igualar-se numèricament (de moment) alhora que entre els membres de la comunitat hispanòfona augmenta la capacitat de produir-se en català. És a dir, augmenta la competència en català en general al mateix temps que disminueix el nombre d'integrants del grup dels qui tenen el català com a llengua principal. De la Mallorca dels inicis del turisme i la immigració, formada per mallorquins i forasters —els primers nascuts a Mallorca i parlants de català; els segons, persones nascudes a fora, que no parlen català i molt sovint no l'entenen— passam a una Mallorca sociolingüísticament molt més complexa, on hi ha mallorquins bilingües de llengua principal catalana, mallorquins bilingües de llengua principal espanyola, qui sap si mallorquins ambilingües sense llengua principal definida i mallorquins unilingües en espanyol. Aquesta és la situació de la població infantil i adolescent actual, que d'aquí a un cert temps serà el gruix de la societat del demà.

En aquesta nova societat hi ha una qüestió fonamental: quines regles socials, quin consens social, governen la tria de llengua que han de fer els individus en cada situació concreta.

En societats lingüísticament complexes la tria de llengua es fa d'acord amb la pressió de les regles socialitzades, però també d'acord amb paràmetres de funcionalitat i eficàcia. Els individus trien en cada moment entre el seu repertori aquella llengua que consideren que és més esperada pel destinatari o destinataris, o aquella que els serà més útil o més pràctica, o fins i tot en algunes ocasions aquella que serveix a una comunicació més neutra. L'opció més neutra és aquella que contravé a un nombre menor d'expectatives. A Mallorca en les relacions interpersonals els catalanoparlants han fet sempre la tria de llengua adaptant-se a l'interlocutor. Sempre són els catalanoparlants els qui canvien de llengua, i aquesta és una norma social que es reproduïx de manera incessant i que no hi ha manera d'interrompre.

Segurament perquè adaptar-se a l'interlocutor és una regla universal de la comunicació; si no s'adapta un s'adapta l'altre; qui s'adapta a qui és l'indicador que estableix en cada cas quina és la llengua dominant i quina la subordinada. Per això no és previsible que aquest estat de coses canviï ni que el denominat bilingüisme passiu pugui esdevenir un fenomen d'una mínima consistència social. I en el moment de les actuacions de caràcter escrit ha actuat i actua la pressió exercida per l'escola, que durant molt de temps ha ensenyat només l'espanyol i ha inculcat, a més, que aquesta és l'única llengua escrita possible. Res del que s'hagi esdevingut després de la desaparició de la Dictadura i l'arribada de la democràcia, l'autonomia i totes les retòriques de la normalització lingüística han canviat cap cosa substancial d'aquesta situació. La pràctica totalitat de la població mallorquina major de trenta anys no ha estudiat mai català, no en domina el codi escrit i, a més, continua aferrada als esquemes diglòssics generats per la política lingüística patida des dels inicis de la modernització de l'Estat. Per això l'espanyol continua essent la llengua normal en la retolació pública no institucional, la llengua de treball de les empreses, de la publicitat, de l'administració en general i dels mitjans de comunicació, és a dir el vehicle més normal d'intercomunicació general. En tots aquests dominis l'espanyol és considerat encara l'idioma previsible, el que s'espera, el que no produirà estranyesa ni rebuig a la majoria; el català és, en canvi, l'excepció, l'opció menys previsible, la forma marcada, que diria un lingüista. A la Mallorca d'avui el consens social dominant és que la moneda de més valor per a la interacció general és l'espanyol i aquest és el fet decisiu que determina la tria de llengua en un sector tan fonamental com és el de tota l'activitat econòmica. És per això que mentre quasi tota la publicitat de TV3 és en català, quasi tota la que s'emet als dos canals locals (?) mallorquins o a les anomenades desconexions regionals de la TVE és en espanyol. Fins i tot es pot observar com alguna empresa principatina ha doblat a l'espanyol un anunci fet inicialment en català per passar-lo a les Balears, com indica el fet que les paraules escrites de l'enregistrament original són en català. Enmig d'aquest panorama d'hegemonia absoluta de l'espanyol en els àmbits que representen prestigi i poder no és gens previsible que s'alterin les regles del bilingüisme unilateral que els catalanoparlants tenen profundament arrelades.

Ara, quan s'ensenyava català a les escoles, quan hi hauria –hi hauria– la possibilitat d'una política lingüística que intentàs capgirar els estereotips i les mentalitats espanyolitzadores, ens trobam amb una societat que evoluciona ràpidament en el sentit d'incrementar-se el nombre d'individus de llengua principal espanyola, tot i que –repetim– augmenta també entre aquests mateixos individus la capacitat d'utilitzar el català. Quines són les regles de la tria de llengua per a aquestes noves generacions? Per als del grup de llengua principal catalana, la norma continua essent l'adaptació sistemàtica a l'interlocutor, mentre que per al grup de llengua principal espanyola es pot presumir que la tendència serà sempre l'ús de la seva llengua principal, llevat que hi hagi una pressió contextual prou forta per a la tria del català. El fet, però és que aquesta pressió és feble o fins i tot inexistent. Parlem en general: evidentment hi ha contextos dotats de més pressió catalanitzadora i contextos amb més pressió espanyolitzadora. De l'enquesta a la població escolar de Mallorca del 88 (Artigues/Bibiloni) es desprèn que la meitat dels joves catalanoparlants –és a dir la meitat de la meitat de la població– declaren que en adreçar-se a un desconegut utilitzen normalment l'espanyol; tres quartes parts dels enquestats, doncs, segueixen la norma d'adreçar-se en espanyol a les persones desconegudes. Això és a Mallorca en general: a Palma les dades són encara més favorables a l'espanyol; només un 33 per cent dels catalanoparlants de la capital manifesten que usen el català quan es dirigeixen a una persona desconeguda pel carrer. I què ocorre amb la tria de llengua fora de les relacions interpersonals cara a cara? Una dada: una aclaparadora majoria dels estudiants

mallorquins, que han tingut classes de català al llarg de tota la seva escolaritat, fan les proves de selectivitat en espanyol, tot i que els exàmens estan formulats exclusivament en català.

Cal dir que a la Mallorca dels actuals joves, la Mallorca on la meitat d'aquests joves són de llengua familiar catalana i l'altra meitat de llengua familiar espanyola, i especialment a una Palma on la majoria dels joves són de llengua familiar espanyola, aquest és un idioma associat a la neutralitat en un nombre de contextos de cada vegada major. Posar-se a les portes de qualsevol de la majoria de col·legis o instituts de Palma mentre surten els alumnes i parlar l'orella pot ser una experiència traumàtica per a qualsevol defensor de la causa de la llengua del país. L'espanyol és a Palma la llengua de relació habitual de la gent en edat escolar. Quina serà la llengua de relació familiar d'aquests al·lots quan formin una parella i una família? La resposta és la clau per a saber quina serà en un futur no molt llunyà la proporció de ciutadans de llengua primera catalana i els de llengua primera espanyola. Res no fa pensar que, per molt que uns i altres parlin de normalització lingüística, els mecanismes que determinen l'increment lineal de ciutadans de llengua principal espanyola no continuïn operant en la mateixa direcció. Si és així, el canvi de segle i de mil·lenni podria ser també la fita que marcà la separació entre dues Mallorques: la Mallorca catalana que hauria omplert set segles de la història, i una nova Mallorca on el català hauria quedat definitivament com un fet residual a l'estil d'Irlanda, Escòcia o Sardenya, a l'espera de la seva liquidació. Els tècnics fa temps que ho advertim. Si això s'esdevingués, en serien responsables principals una gernació de polítics, que o bé amb la més esborronadora mala fe se'n riuen del sant i de la festa, o bé no tenen aquell simple dit de coneixement que els hauria de fer escoltar les veus i les opinions que irresponsablement menyspreen. *Al·lucina* –permeteu-meu la paraula de moda– pensar que hi ha tants de polítics francesos preocupats pel futur de la llengua francesa, i contemplar després la gelada tranquil·litat de molts dels nostres davant una llengua que és el màxim signe d'identitat de tot un poble, que pot anar-se en orris amb una bufada de vent.

Això, però, és una possibilitat: no una fatalitat. Les mateixes recerques que mostren la cruïlla de les dades exposades anteriorment (com la tesi de Melià), ens indiquen una part positiva de la situació que cal valorar degudament. Entre la joventut que s'està hispanitzant a marxa ràpida no hi ha gens d'hostilitat ni animadversió cap a la idea de normalització de la llengua catalana; ans al contrari, es pot constatar una acceptació generalitzada de qualsevol pla de defensa de la llengua intel·ligentment formulat. L'hostilitat de les fornades inicials de la immigració vers una llengua per a ells estranya i que no comprenien s'ha convertit en tolerància i esperit de respecte envers una llengua que ara no fa nosa a ningú. Si els adolescents o els joves parlen més espanyol que mai en el seu entorn bàsic és perquè aquest entorn no té factors de pressió per a la tria del català i sí factors de pressió per a la tria de l'espanyol. Pensem que parlem d'un sector de la població altament mal·leable i la personalitat del qual està encara en formació. Cal pensar, doncs, que la normalització del català és possible sempre que es creïn les condicions socials adequades, sempre que sapiguem conformar una societat on els factors de pressió cap a la tria del català siguin més forts que els factors de pressió cap a la tria de qualsevol altra llengua. Com deia al començament, no és ara la meua feina esbossar estratègies de planificació lingüística ni proposar fórmules de normalització. Però vull fer una especial insistència en la idea que la normalització del català en un tipus de societat com la que veiem venir només serà possible amb la creació, mitjançant l'exercici del poder –de tot tipus de poder– de contextos catalanitzadors i de factors de pressió per a la tria del català. I encara vull afegir una altra cosa, que és una professió de fe en la viabilitat de la normalització lingüística. Els

substitució de la llengua dominant per la subordinada; un bon procés de normalització del català serà aquell que avanci de manera eficaç, alhora que tot el que hi hagi a la societat d'adhesió a l'espanyol representi el mínim problema, cosa que pot succeir perfectament si el retrocés obligat de l'espanyol es produeix en un clima social de no percepció del fenomen per part dels dipositaris d'aquella adhesió. Vull dir que si allò que temen els polítics és el rebuig social a les mesures normalitzadores, els convit a tenir en compte aquests suggeriments.

No voldria acabar sense analitzar un altre aspecte altament preocupant: la degradació de la qualitat de la llengua parlada per la població jove. La pràctica intensa del bilingüisme produeix, en aquesta societat i en totes les que es troben en idèntica situació, el que podríem anomenar la tendència a l'anivellament estructural de les dues llengües, per una simple qüestió d'economia lingüística. El pas d'una llengua a l'altra és més fàcil i suau com més iguals siguin les dues llengües; per què haver d'articular dues es diferents si amb una en podem sortir? Per descomptat, qui comanda aquest anivellament és l'estructura de la llengua dominant. D'aquí que entre els sectors més joves de la societat s'està produint un autèntic trastorn del sistema fonològic, un desgavellament de la sintaxi i una depauperació del vocabulari que poden transformar aquesta llengua nostra en una cosa que no reconeixeria ni mossèn Alcover si tingués la desgràcia de ressuscitar. He dit que això afecta els sectors més joves de la població. Alerta, però, que la cosa avança i algunes innovacions fonològiques, com l'inefable parlar blea, ja han arribat a les més altes instàncies d'aquesta comunitat.

Deixau-me acabar amb una afirmació seriosa: aquesta anàlisi, que alguns qualificaran de catastrofista, sobre la situació de la llengua, igual que altres edicions que n'he fet, no és, ni ha estat mai, ni serà mai una invitació al descoratjament, ni al defalliment ni a la renúncia, sinó, al contrari, un estímul per a continuar la feina i la mobilització, i una base per a constatar que aquesta feina i aquesta mobilització són ara més necessàries que mai. Afortunadament, encara que la tasca sigui difícil, per a dur-la a terme també som ara més gent que mai. Les minories que exerceixen i despleguen la lleialtat lingüística activa van en augment, i això també és un element de la situació que cal posar en el seu lloc. Ja se sap que les minories moltes vegades, per no dir sempre, han acabat transformant el curs de la història.

RESUM

El català es troba a Mallorca en aquest moment en una situació complexa, definida, d'una banda, per una major presència a la vida pública (especialment ensenyament i mitjans de comunicació), i, d'altra, per uns canvis demolingüístics que amplifiquen el nombre de persones de llengua principal espanyola. El primer fet no pot frenar l'augment de l'ús social de l'espanyol que genera el segon.

ABSTRACT

Catalan in Majorca is in a complex situation at this moment, defined, on one hand, by its greater presence in public life (especially in education and the media), and, on the other hand, by certain demolingüistic changes which amplify the number of people who have Spanish as their main language. The first fact cannot stop the increasing social use of Spanish generated by the second fact.